

HET GEHEIM VAN ROTTERDAM

Thea Beckman

Het geheim van Rotterdam

Lemniscaat Rotterdam

Wil je meer weten over onze boeken?
Ga naar www.lemniscaat.nl

Vijftiende druk, 2005

Omslagillustratie: Jan Wesseling
© Lemniscaat b.v. Rotterdam 1990, 2005
ISBN 90 5637 689 6

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk: Drukkerij C. Haasbeek b.v., Alphen aan den Rijn
Bindwerk: Boekbinderij De Ruiters b.v., Zwolle

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux waardoor onnodig en milieuverontreinigend transport is vermeden.

INHOUD

1	De vondeling	7
2	Het huis met de groene luiken	15
3	Uit de hemel gevallen	25
4	Onthullingen	35
5	Geen ontkomen aan	53
6	De overval op Rotterdam	68
7	De jonkers	82
8	Weggejaagd	97
9	De moeilijke winter	114
10	Hemelvaartsdag	129
11	De slag op de Lek	139
12	Uittocht en naweeën	153
13	Het magische brouwsel	167
14	Het wonder van Rotterdam	186
15	De geest van Mercurius	197
16	Paniek	214
17	In de kerker	221
18	De beslissing	226
	Naschrift	231

1 DE VONDELING

Koud, grauw en winderig brak de ochtend van de zesde januari 1473 aan boven de stad Rotterdam. Een dik wolkendek voorspelde sneeuw, maar Truitje Blasius, die zich door de smalle Vrouwensteeg naar de Botersloot haastte, lette daar niet op.

Ze huilde. Juist de vorige dag had ze haar zoontje, achttien dagen oud, moeten begraven. Ruim twee weken was dat kind de hoop en vreugdevolle verwachting geweest van Truitje en haar man, de meesterkuiper Jan Blasius. Toen was de zuigeling weggekward en gestorven. En het was al de tweede maal dat Truitje haar pasgeboren kind verloor, terwijl haar man toch zo hartstochtelijk naar een opvolger verlangde. Waarom moest zij, een gezonde Hollandse vrouw, meteen al haar kinderen begraven? Met een hart vol rouw dacht ze aan haar gezegende buurvrouw, Maria Kanters, die al drie gezonde jongens had en nog twee leuke meisjes bovendien. Sommige mensen hadden toch alle geluk van de wereld.

Truitje zuchtte diep, veegde met een punt van haar omslagdoek haar tranen weg en probeerde zichzelf in de hand te krijgen. Afgunst was een zonde, daaraan mocht ze zich niet overgeven.

Op de hoek van de steeg en de Botersloot lag een grote steen, die moest voorkomen dat voorbijrijdende karren de gevel van het hoekhuis beschadigden.

Hier, enigszins beschut tegen de kille wind, lag een hoopje jute. Truitje, die even was blijven staan in de luwte van het huis, keek ernaar zonder het te zien. Haar borsten deden pijn van niet-gedronken melk. Jan Blasius zou deze ochtend deelnemen aan de processie ter ere van Driekoningendag, tezamen met zijn gilden-

broeders. Maar Truitje had besloten er niet naar te gaan kijken. Ze was té verdrietig en was daarom na de kerkdienst in de Sint-Laurens regelrecht naar huis gegaan.

Een iel, klaaglijk geluidje trok haar aandacht. Ze keek naar haar voeten. Naast de zijmuur van het huis zag ze het bergje jute – en het bewoog. Weer hoorde ze dat als uit de verte komende klaaglijke gekrijt. Heel flauw, heel zielig.

Even vergat ze haar eigen verdriet. Ze liet zich neer op de hurken en sloeg een punt van de stugge stof opzij, verwachtend een nest pasgeboren hondjes of iets dergelijks te zien. Toen gaf ze een onderdrukte kreet. In de schemering van de winterochtend lag daar een naakt, verloren kindje. Bloed en vuil kleefden nog aan het ongewassen, dunne lijfje. Het kon niet ouder dan enkele uren zijn. Ademloos staarde Truitje op het jongetje neer. Zond God haar deze vondeling om haar te troosten? Of was dat het werk van Sinte-Anna, de beschermheilige van het gezin?

Het kindje schreide. Wie zou niet huilen als hij zijn leven met zoveel slechte kansen moest beginnen? Ongewenst, geboren en meteen weggegooid...

Truitje aarzelde niet langer. Ze nam het stinkende bundeltje op, wikkelde het in haar wijde mantel, richtte zich op en snelde ermee naar haar woning halverwege de Botersloot. Omdat het een feestdag was werd er niet gewerkt, en de werkplaats van de kuiper lag er stil en verlaten bij. Truitje liep meteen door naar het achterhuis en riep de meid.

‘Vlug, Anna. Vul een kuip met warm water.’ Ze legde het bundeltje jute op een stoel en opende het. Anna sloeg de handen ineen. ‘Christenenzielen, vrouw Blasius, wat heb je daar nou! Een kind. Bah, wat is het vies!’

Samen baadden ze het kleintje en daarna legde Truitje het kind aan haar pijnlijke borst. Opgelucht voelde ze hoe het gretig begon te drinken. O, wat dronk de vondeling! Anna haalde de overbodig

geworden kleertjes van Willempje uit een kist en reikte ze aan. ‘Wat doen we met dit verschoppelingetje, vrouw Blasius? Zal ik het straks naar het gasthuis brengen? Of naar de zusterijtjes in de Westewagenstraat?’

Truitje schudde zwiĳgend het hoofd.

‘Je wilt het toch niet houden, vrouw Blasius? Zo’n te vondeling gelegd kind... de hemel moge weten wie de moeder is. Ik wed dat het wurm niet eens is gedoopt.’ Anna was een goede dienstmeid, maar ze kon nooit haar mond houden.

‘Haal de wieg van de zolder,’ gebood Truitje. ‘En sla dan je doek om en ga in de buurt navragen van wie dit kind zou kunnen zijn. De moeder heeft misschien al spijt dat ze het te vondeling heeft gelegd.’

Anna gehoorzaamde en toen was Truitje alleen met het kind, dat warm en verzadigd in slaap was gevallen. Ze voelde zich opeens zoveel beter dan op het moment dat ze uit de kerk kwam. Pasgeboren kinderen zijn nooit mooi en er kan van alles uit groeien. Maar ze was ervan overtuigd dat dit jongetje haar door de hemel was gezonden om haar en haar man te troosten. En een godsge-schenk, daarvoor kun je alleen maar dankbaar zijn.

De meid kwam terug, huiverend in haar omslagdoek.

‘Brrr... koud buiten, vrouw Blasius. Ik heb overal gevraagd en aangeklopt, maar niemand wist iets...’

Toen enkele uren later Jan Blasius thuiskwam, lag in het tenen wiegje bij de haard een nagelnieuw kind: klein, onaanzienlijk, maar vol leven. Opgewonden vertelde Truitje haar man hoe ze dit kind had gevonden en vooral hoe blij ze ermee was. De meester-kuiper keek eerst nogal twijfelend, maar Truitje kon als ze wilde heel overtuigend zijn. Jan Blasius keek van het wiegje naar zijn vrouw, zag haar opgetogen gezicht, de tranen in haar ogen, en hij knikte.

‘Goed, we zullen het jongetje houden en als een eigen zoon groot-

brengeu,' besliste hij. 'Maar dit zeg ik je, vrouw. Als dit kind ons later ooit te schande probeert te maken, zet ik hem subiet buiten de deur. Ik ben wel goed maar niet gek. De hemel moge weten wat voor ellendig karakter er in dit kind steekt, nu we geen flauw idee hebben wie zijn ouders zijn.'

Dolgelukkig viel de vrouw op haar knieën, dankte God (en haar man), terwijl de meid hoofdschuddend toekeek.

Diezelfde middag lieten ze het jongetje alsnog dopen door pastoor Egidius. Het kreeg de naam Caspar, naar één van de Drie Koningen, wier feestdag dit was. En zo begon Caspar zijn veelbewogen leven in de stad Rotterdam.

Truitje Blasius was ervan overtuigd dat de kleine Caspar een gelukskind was. Hij had de eerste uren van zijn bestaan overleefd, wat wees op een krachtig gestel. En toen ze hem vond kleefde aan zijn ongewassen hoofdje nog een stukje geboortevlies. Hij was dus 'met de helm geboren' en dat betekende dat hij was voorbestemd tot grote daden. Die verwachting scheen ook uit te komen. De kleine Caspar groeide voorspoedig op. Met zijn komst in het huis van de kuiper scheen ook de welvaart te zijn binnengekomen, want Jan Blasius kreeg zoveel werk dat hij het met zijn beide gezellen niet meer aankon en er nog twee leerjongens bij moest nemen. Moeder Truitje intussen bewaarde zorgvuldig het verschrompelde velletje dat zij bij de eerste wasbeurt op Caspars hoofdje had aangetroffen. Het was een talisman!

Hoe ondoorgrondelijk waren toch Gods raadsbesluiten. Jarenlang had Truitje gebeden om een zoon. Tweemaal was die wens verhoord, maar vrijwel meteen had zij de kinderen weer verloren. De kleine Caspar echter, blond, levendig en vol ondernemingslust, dat kind gevonden op een straathoek, groeide tierig op. Meester Blasius had zijn opvolger gekregen – zij het langs een omweg en heel anders dan hij zich ooit had voorgesteld.

Caspars toekomst lag vast. Eerst zou hij, zes jaar oud, een tijdje naar de stadsschool in de Oppert gaan. Dan, als hij tien of elf was geworden, zou hij bij zijn pleegvader in de leer komen om het kuipersvak in de vingers te krijgen. Als hij dan na een jaar of negen opgenomen wilde worden in het Sint-Jansgilde zou hij zijn meesterstuk moeten maken: uit ruw hout moest hij een grote en een kleine ton fabriceren, en tevens een oude ton van nieuwe duigen voorzien. Bleken de werkstukken goed genoeg, dan zou ook hij meesterkuiper zijn en kon hij een vrouw nemen, kinderen krijgen, geduldig, ijverig en vooral vroom zijn werk doen tot de lieve dood hem kwam halen. Dan zou hij worden begraven in de Sint-Laurens en een mooie grafsteen krijgen, terwijl de gildenbroeders erop zouden toezien dat zijn weduwe en kinderen niet van honger omkwamen. Zo verliepen de levens van veel Rotterdamse poorters en iedereen had daar vrede mee.

Ook Caspar, maar er stroomde vreemd, wild bloed door zijn aderen en daarbij had hij een vlug verstand. Dus liep dit gelukskind als hij uit school kwam niet regelrecht naar huis, zoals het hoorde, maar zwierf hij langs de kaden van de Rotte, ging hij kijken bij het havenhoofd, waar de vissers uitvoeren om de fuiken en netten op te halen die zij in de Merwe (de Rotterdammers spraken echter altijd over de Maze) hadden uitgezet, en wuifde hij de wegzeilende haringbuizen na. Of hij dwaalde langs het Steiger, waar de mandenvlechters, de zeilmakers, de ankersmeden, de nettenboesters en de kaarsenmakers aan het werk waren. Soms zwierf hij naar het noordoosten van de stad, waar de lakenvolders hun keurige lappen te drogen hingen op houten ramen, waar de keurmeesters met strenge gezichten rondliepen, waar de weefstoelen klapperden en de ververs hun kuipen vulden, kuipen die veelal door zijn pleegvader waren gemaakt.

Op andere dagen kon je hem op de markt vinden, waar hij vlug als water tussen de kramen door gleeed, hier een appeltje stal, daar

een mand omwierp of een paar noten pikte. Kortom: Caspar werd een echte Rotterdamse kwajongen, mager, lenig, vol streken en altijd vrolijk.

Kwam hij eindelijk door de honger gedreven thuis, dan schold Truitje hem liefdevol uit en kreeg hij met een eind hout van meester Blasius op zijn billen – maar de goede man sloeg nooit hard. Onder tranen beloofde Caspar beterschap. Zodra hij echter weer op straat stond en de schoutsknechten achter een paar varkens zag rennen, die niet vrij mochten rondlopen, vergat hij al zijn goede voornemens en holde hij schreeuwend, lachend en de varkens opjagend met hen mee, liep de rakkers voor de voeten tot ze struikelden, zodat de gillende varkens wisten te ontkomen in een van de vele steegjes. En omdat hij nu toch weer in de buurt van de haven was gekomen, ging hij kijken bij de Steigerbrug, waar de kraan werd aangedreven door dagloners en waar juist twee schippers uit een van de vele kroegen kwamen rollen, vechtend en plukharend, tot groot vermaak van de omstanders.

Gerrit, de jongste zoon van buurvrouw Kanters, was zijn beste vriend. Samen schuimden zij de straten en grachten af. Vechten kon Caspar ook. Wanneer een paar jongens uit Delfshaven zich in de Rottestad waagden en de Rotterdamse straatjochies hen in het oog kregen, was het meteen oorlog. Die Delftse vrijbuiters konden ze niet uitstaan. De vete tussen Delftenaren en Rotterdammers was al meer dan een eeuw oud. Beide steden beconcurrerden elkaar en trachtten elkaar te overvleugelen – vooral sinds Delft van de landsheer toestemming had gekregen een haven te graven aan de boorden van de Merwe. (De Delftenaren noemden de rivier wél de Merwe, reden voor de Rotterdammers om nadrukkelijk van de Maze te spreken.) Dat Delfshaven betekende dat minder haringbuizen 's winters een ligplaats zochten in Rotterdam – een financiële strop, want die winterschepen moesten worden gekalefaterd en nu gingen de Delfshavenaars met de winst schuiven.

Na zo'n vechtpartijtje met Delfshavense jongens kwam Caspar voor de zoveelste maal thuis met een blauw oog, een bloedneus, gerafelde kleren en klompen die gebarsten waren. Weer straf, weer tranen, weer beterschap beloofd: het kon niet op. Vijf dagen lang hield de jongen zich goed; daarna verzeilde hij in een burenruzie waarbij hij partij trok voor de dikste vrouw – waarom wist hij zelf niet, misschien omdat ze een beetje op moeder Truitje leek? Opnieuw kwam hij gehavend thuis.

'Onze Caspar is nog een beetje wild,' zei Truitje dan vergoelijkend tegen haar man. 'Maar daar groeit hij wel overheen.'

Vier jaar lang was Caspar enig kind en de oogappel van moeder Truitje. Toen raakte vrouw Blasius, tot haar eigen verbazing en grote vreugde, opnieuw zwanger. Wat zou het worden? Een broertje voor Caspar, een dochttertje voor haarzelf? De kuiper hoopte natuurlijk op een zoon – mannen willen altijd zonen hebben – en Truitje zei dat zij daar ook op hoopte. Maar diep in haar hart wilde ze een meisje. Een lief, klein, blond meisje – eentje dat bleef leven!

Caspar, die wist dat hij een vondeling was – want moeder Truitje kon het verhaal over die ijskoude ochtend en het hoopje jute nooit vaak genoeg vertellen – wenste zich ook een zusje. Zo jong als hij was begreep hij heel goed dat een bloedeigen zoon vader Jan nader aan het hart gebakken zou liggen dan een van de straat opgeraapt, weggegooid kind.

Midden in de zomer werd Truitjes kind geboren, op de dag van Maria Tenhemelopneming (wéér een feestdag). Het was inderdaad een meisje, dat onmiddellijk begon te krijten en te trappen terwijl haar moeder nog lag uit te hijgen van het zware barenswerk. Jan Blasius was, na de eerste teleurstelling, toch onmetelijk blij met het kind.

'Wat een mooie zuigeling,' riep hij uit.

Het was niet waar. De kleine Eva was een lange, broodmagere baby met een opgevouwen gezichtje, platte oortjes, volkomen kaal, met gerimpelde paarse ledematen. Al schreeuwend kneep ze haar oogjes zo stijf dicht dat het leek of ze helemaal geen ogen had. Caspar keek er met afschuw naar en vroeg zich verbijsterd af of hij ook zo onooglijk was geweest, toen, vierenhalfjaar geleden op Driekoningendag.

De angsten van moeder Truitje bleken ongegrond. Eva bleef leven en veranderde met de dag. De magere armpjes en beentjes vulden zich, het gezichtje brak open en de blauwe ogen konden groot en vriendelijk staren naar degene die zich over het tenen wiegje boog. Het kind dronk veel en gretig, poepte en plaste naar hartenlust, en toen het zeven maanden oud was kroop het al over de vloer en stootte bedelende kreetjes uit. Caspar vergaf zijn pleegzusje van harte dat ze bij haar geboorte zo lelijk was geweest en verloor zijn hele hart aan het peutertje. Hij trok gezichten tegen haar, kietelde haar in de buik, zong liedjes en maakte gekke sprongen waar Eva om schaterde. Hij liet haar paardrijden op zijn schouders, knutselde speelgoed voor haar in elkaar, zorgde ervoor dat ze niet in het water van de Botersloot kon vallen. Net als anders zwierf hij in vrije uren met zijn vrienden door de stad, maar zodra hij thuis kwam en zag hoe Eva haar armpjes naar hem uitstreekte, vergat hij de pocherige streken die hij met de andere jongens uithaalde en knielde hij neer bij haar looprek, maakte haar aan het lachen, streefde vertederd over haar dunne haar. Iets in die hummel ontroerde hem, al kon hij er geen naam aan geven. En de kleine Eva was al net zo dol op haar grote broer als Caspar op haar was. Zo verliepen de eerste tien jaren van zijn leven. Maar toen ontmoette hij Grietje, en daarmee veranderde alles.

2 HET HUIS MET DE GROENE LUIKEN

Eigenlijk heette ze Margaretha Melchiorsdochter van Capelle. Ze was net acht jaar oud, droeg lange bruine vlechten, ze had mooie donkere ogen en een blozend gezichtje. Ze kwam op die stille septembermiddag juist van de markt met een mandje waarin tien verse eieren lagen. Toen ze de Hoogstraat overstak, op weg naar huis, ontmoette ze een viertal Delfshavense jongens die op avontuur uit waren en haar staande hielden. Met zijn vieren tegen één klein meisje en geen Rotterdamse straatjongen in de buurt – dat was een buitenkansje!

‘Hé daar, wat zit er in die mand?’ riep de langste. Hij gaf Grietje een stevige duw.

‘Ja, waar moet je naartoe?’ riep de tweede en trok aan haar vlecht. De derde stak een vuile hand uit en probeerde haar de mand af te pakken. Grietje aarzelde geen moment. Ze haalde uit en sloeg de grootste jongen zo hard ze kon met haar mand op zijn hoofd, zodat de eieren braken en de struif over zijn haren, gezicht en kleren droop. Meteen keerde ze zich om, mepte nog eens met haar mandje, dat nu nat en kleverig was, en sloeg de tweede jongen tegen zijn gezicht. Een van de tenen van de mand was losgeraakt en de scherpe punt haalde zijn wang open. Verschrikt deinsde hij terug. Alle vier schreeuwden ze woedend en stormden op haar af. Ze gooiden het meisje tegen de grond en schopten naar haar. De voorbijgangers bemoeiden zich er niet mee. Kinderen vochten immers altijd onder elkaar. Grietje liet zich intussen niet onbetuigd. Ze had haar mand losgelaten en verweerde zich heftig. Ze beet een van de jongens in zijn kuit, trok een ander aan zijn been onderuit en krijste: ‘Help, boeven!’

Toen sprong er eensklaps een soort furie tussen hen in, die met malende vuisten een regen van slagen uitdeelde. Snel krabbelde Grietje overeind, trok een klomp uit en sloeg daarmee fel in het rond. De jongen die haar te hulp was gekomen sloeg eveneens, beet, krabde en schopte en het duurde niet lang of de vier aanvallers dropen af. De langste had een bloedneus, de tweede een kapotte wang, de beide anderen strompelden. Hijgend stonden Grietje en Caspar tegenover elkaar.

‘Dat waren die ellendige Delfshavenaars,’ zei Caspar kwaad, terwijl hij het haar uit zijn ogen veegde. Grietje knikte en keek neer op haar kapotte mand en op de eierschalen die overal om haar heen in de modder lagen. Over haar voorhoofd liep een bloedende schram, haar vlecht was losgeraakt en ze bood een deerniswekkende aanblik. Caspar keek naar haar, moest sterk aan zijn zusje Eva denken en kreeg medelijden. Wat zag ze eruit! Haar rokje gescheurd, de klomp die ze nog altijd in de hand hield gebarsten, de eieren gebroken, de mand vernield... Als ze zó thuiskwam zou er wat voor haar zwaaien. Hij kende dat maar al te goed uit eigen ervaring.

‘Hoe heet je?’ vroeg hij, terwijl hij het stof van zijn kleren klopte. ‘Grietje,’ antwoordde ze zacht. ‘Ik woon op het Westnieuwland, in het huis met de groene luiken.’

‘Ik ben Caspar Blasius.’ Even zag hij een trek van verbazing op haar gezichtje komen.

‘Caspar?’

Haar verbazing was niets bijzonders: de meeste Rotterdamse jongens heetten Jan, Pieter, Gerrit of Klaas. Caspar was een ongewone naam.

‘Je heet écht Caspar?’ Hij zag haar mooie donkere ogen oplichten, een blijde lach brak door en ze zag er opeens erg gelukkig uit.

‘Ik werd geboren op Driekoningen,’ legde hij uit. ‘Zal ik je thuisbrengen en je moeder vertellen dat je er niets aan kon doen dat die jongens je op de grond gooiden?’

‘O ja, ja... Ga mee naar huis.’ Ze keek zo opgetogen dat hij erom moest lachen. Hij bukte zich, raapte haar mand op, nam het meisje bij de hand en liep naast haar voort. Soms keek hij even opzij. Een leuk kopje had ze. De schram bloedde nog, haar rok was gescheurd, haar klomp gebarsten, ze was vuil, maar toch liep ze zo vrolijk met hem mee dat ze bijna huppelde. Een paar maal hoorde hij haar fluisteren: ‘Hij heet Caspar’; waarom ze daar zo opgetogen over was, begreep hij niet. Ze was toch wel een merkwaardig kind. Ze had gevochten als een leeuwin (dat had hij heus wel gezien), maar ze scheen zich van haar gerafelde uiterlijk niets aan te trekken. Hij wees naar haar gezicht.

‘Zal ik je eerst bij de barbier brengen om die schram te laten verzorgen?’

Ze schudde vastberaden het hoofd.

‘Niet nodig. Mijn vader is chirurgijn.’

Toe maar! Ze woonde op het dure Westnieuwland, ze was de dochter van een heelmester, het kon niet op. Chirurgijns genoten veel gezag in de stad. Niet omdat ze rijk waren – dat waren ze meestal niet – maar ze kenden zoveel geheimen en kwamen zelfs bij de deftigste burgers over de vloer.

Om haar duidelijk te maken dat hij niet de eerste de beste ongelletterde straatjongen was, zei hij: ‘Ik ga naar school in de Oppert.’ Dat hij juist deze middag spijbelde vertelde hij er niet bij. Grietje keek naar hem op, haar ogen glinsterden.

‘En je heet Caspar.’ Ze lachte. ‘Omdat je op Driekoningen werd geboren?’

‘Ja.’

‘Prachtig!’

Hij begreep het nog steeds niet, die onverklaarbare vreugde over zijn naam. Maar och, ze was nog maar een klein kind. Misschien vond ze het een móóie naam.

Zo kwamen ze bij de Stillekensbrug. Aan elke zijde van de houten

brug stond een gebouwtje waarin Rotterdammers hun behoeften konden doen, een soort openbaar toilet, stilleken genoemd. De pijpen loosden rechtstreeks op de haven, de stroom nam de uitwerpselen wel mee naar de Maze – als het tenminste geen vloed was. De hele brug rook ernaar.

Juist vandaag, met het windstille weer zoals dat in september vaker voorkomt, verspreidden de beide stillekens een doordringende stank. Grietje kneep nuffig haar neusje dicht met haar ene vrije hand. Caspar, gewend aan de stank van de Botersloot, grinnikte.

Op het Westnieuwland stonden de huizen nog los van elkaar. Er woonden scheepsbevrachters, tussenhandelaars, er lag een kleine scheepswerf en aan het eind bij de Steigerbrug stond ook de stadskraan. Het was een buurt vol bedrijvigheid, het was er altijd druk en er werd heel wat geroepen, geschreeuwd, geruzied. Natuurlijk vond je hier ook een paar taveernen, zoals de Koperen Kan, een van de drukste herbergen van de stad. Daarnaast stond een stenen huis met een houten gevel en groene luiken: de woning van de chirurgijn. Ervoor lag een klein erf, misschien vier ellen breed, van de straat afgesloten door een ruw getimmerd hek. Langs het huis leidde een pad naar de achtertuin. Achter het hek blafte een grote zwarte hond. Grietje opende het hek en riep sussend: ‘Koest Hermes, goed volk.’ De hond stoof op haar af en likte haar hand. Caspar, die het niet had begrepen op waakhonden, aarzelde.

‘Kom maar,’ riep Grietje. ‘Hij doet je niets als ik erbij ben.’

Het viel Caspar op dat ze plotseling zwaar hinkte. De losgeraakte vlecht viel over haar schouders, haar gezichtje stond opeens angstig en verdrietig. De voordeur vloog open, een grote vrouw kwam naar buiten rennen.

‘Alle goden, wat is er met jou gebeurd?’ Bezorgd boog ze zich over het kind, tilde het op, drukte het tegen haar borst. ‘Heb je een ongeluk gekregen?’

Met een lijdend stemmetje vertelde Grietje hoe vier grote jongens

haar hadden aangevallen, haar eieren hadden gebroken, haar mand hadden stukgetrapt en haar zwaar hadden mishandeld. ‘Ze kwamen uit Delfshaven,’ snikte ze zielig. ‘Als Caspar niet tussenbeide was gekomen hadden ze me ik weet niet wat aangedaan.’ Toen vergat ze even haar rol van zielig slachtoffer en juichte: ‘Hoe vindt u dat, moeder? Hij heet Caspar. Heus waar – en hij is geboren op Driekoningendag.’

‘Kom binnen, kom binnen,’ wenkte de vrouw. ‘Ik zal je wonden uitwassen en verbinden. Je vader en Balthasar zijn er niet, maar als ze komen zal ik ze zeggen dat ze hun beklag moeten doen bij de schout. Die Delfshavenaars hebben hier niks te maken.’

Ze knikte Caspar toe en die vatte dat op als een uitnodiging. Nieuwsgierig volgde hij de vrouw en het meisje naar het voorhuis. Daar keek hij nieuwsgierig rond. Dus zó zag de winkel van een chirurgijn eruit? Hij ontwaarde tinnen en koperen wasbekkens; allerlei instrumenten die griezelig glommen, hingen aan de muren. Een gesloten kist waar de sleutel in stak stond onder de vensters, en hij zag een lange schragentafel, blank geschuurd, waarop misschien wel armen en benen waren afgezaagd. Op een plank langs een van de wanden stonden flessen met bloedzuigers en nog veel meer andere zaken waarvan hij doel en betekenis niet kende. Licht viel naar binnen door twee hoge glas-in-loodvensters.

Vrouw Van Capelle zette haar dochttertje op een driepotig krukje en trok haar haar jurkje uit. Fronsend bekeek ze de schrammen en blauwe plekken. Ze was een heel mooie vrouw, zag Caspar, en ze had zachte handen met lenige vingers.

Met een witte natte doek begon ze Grietjes gezicht te betten. Toen al het bloed was opgelost bleek het met de schram wel mee te vallen. Intussen vertelde Grietje nogmaals wat er was gebeurd en hoe dapper Caspar haar had verdedigd. Over haar eigen aandeel in het gevecht zei ze niet veel. Misschien vond haar moeder dat meisjes niet behoorden te vechten.

Caspar stond er een beetje verloren bij.

‘Ons Grietje heeft je toch zeker wel hartelijk bedankt voor haar redding?’ vroeg de chirurgijnsvrouw plotseling.

‘O ja, natuurlijk,’ mompelde Caspar, al was het niet waar. Fronsend bekeek de moeder Grietjes geschaafde knieën.

‘Nog een wonder dat je naar huis kon lopen,’ mopperde ze.

Maar Grietje had zelfs niet gehinkt eer ze het huis met de groene luiken bereikten! Caspar onderdrukte een glimlach. Die Grietje was me er eentje, die wist precies hoe ze met volwassenen moest omgaan.

Hij keek naar het witte platte lijfje, de smalle schouderdje, het fiere nekje. Ze deed hem sterk denken aan zijn zusje Eva, al was die zeker twee jaar jonger. Zonder het zich volledig bewust te worden, voelde hij voor dit bijdehante Grietje dezelfde vertedering en warmte als voor Eva. Kleine meisjes leken zo kwetsbaar en tegelijk waren ze zo taai!

Vrouw Van Capelle was juist klaar met het verzorgen van Grietjes wonden toen buiten hoefgetrappel klonk. Caspar hoorde mannenstemmen en even later ging de deur open en trad iemand binnen.

De man zag er indrukwekkend uit. Hij was lang en breed, met een volle donkere baard, en op zijn hoofd droeg hij een zwarte hoed met brede rand en hoge bol. Verder droeg hij een donkere tabbaard, afgezet met een dunne bontrand; aan zijn voeten had hij laarzen met sporen. Meester Melchior van Capelle, de chirurgijn! Grietje sprong meteen van haar krukje en snelde hem tegemoet. Maar nog voor iemand iets had kunnen zeggen verscheen er een tweede man, veel jonger, ook gekleed in een tabbaard, maar met een baret op het hoofd waaronder een bos rood haar piekte. Hij droeg een kistje met instrumenten.

De grote man keek enigszins verbaasd van de een naar de ander. ‘Wat is hier gebeurd?’ baste hij. Hij had een mooie, diepe stem, die precies bij zijn imposante verschijning paste.

Zijn vrouw wilde gaan vertellen wat Grietje in de stad was overkomen, maar het meisje plukte ongeduldig aan haar vaders arm en riep er dwars doorheen: ‘Vader, vader, luister nou toch! Dit is Caspar. Hij heeft die Delfshavense jongens weggejaagd, hij sloeg er zó hard op! Maar hij heet Caspar! En hij is geboren op Driekoningendag. Is dat niet prachtig? Caspar, één van de drie Wijzen uit het Oosten. Daarom heb ik hem meegebracht. Hij is precies degene die we zoeken. Geloof u ook niet?’

Ze keken nu allemaal naar hem, zodat Caspar er verlegen onder werd.

‘Caspar?’ prevelde de chirurgijn. ‘Caspar...’ Met een ruk wendde hij zich om naar de andere man. ‘Hoor je dat, Balthasar? Hij heet Caspar en ons Grietje denkt dat hij... dat hij degene is die we verwachten.’

‘Hm.’ Balthasar rukte de baret van zijn hoofd en woelde peinzend met twee handen in zijn rode haardos. ‘Tja... ik weet het niet. Hij is nog maar een kind...’

‘Dat is ons Grietje ook. Des te beter, zou ik denken.’

Weer keek meester Melchior de jongen doordringend aan, terwijl Balthasar onzeker het hoofd schudde en prevelde: ‘Maar hij is nog zo jong... Véél te jong.’

Met zijn vieren stonden ze om Caspar heen, bekeken hem van alle kanten. Wat willen ze toch van me? dacht de jongen onbehaaglijk. Ik ben toch niet mismaakt...

‘Waaróm heet jij Caspar?’ dreunde opeens de zware stem van de chirurgijn.

Grietje stond te springen van ongeduld. ‘Dat zei ik toch... Hij werd geboren op Driekoningendag. Dat zegt toch genoeg.’

Caspar kreeg een vuurrood hoofd.

‘Dat wil zeggen,’ stamelde hij, ‘op die ochtend vond mijn pleegmoeder mij. Ze zegt dat ik toen pas een paar uur oud was en...’

‘Je bent een vondeling?’ riep Balthasar. In tegenstelling tot zijn

meester had de jonge roodharige een hoge stem, die nu zelfs oversloeg.

Caspar knikte benauwd, bang dat dit feit in zijn nadeel zou worden uitgelegd bij zo'n deftige familie. Daarom voegde hij er snel aan toe: 'Maar ze hebben me aangenomen als een bloedeigen zoon, ik bedoel: meesterkuiper Jan Blasius en zijn huisvrouw Truitje. En vader Jan is dit jaar overman van het Sint-Jansgilde,' voegde hij er trots aan toe, want die chirurgijn moest niet denken dat hij een arme vondeling was!

'De kuiperij van Blasius heeft een goede naam,' sprak de chirurgijnsvrouw.

'Inderdaad.' Weer werd Caspar van boven tot onder bekeken, alsof hij een te koop aangeboden gans op de markt was. Straks gaan ze nog aan mijn armen en benen voelen of ik wel vet genoeg ben, dacht de jongen.

'Enig idee wie je werkelijke vader is?' vroeg meester Melchior.

Met neergeslagen ogen moest Caspar bekennen dat niemand dat wist en dat ook zijn moeder onbekend was gebleven. Grietje was allang vergeten dat ze gewond was; ze stond te springen als een vlo. 'Denkt u dat hij het is, vader? Is hij de goede Caspar?' vroeg ze opgewonden. 'Nou, ik weet het wel zeker,' voegde ze er vol overtuiging aan toe. 'Ik kan het zien aan zijn ogen. Daarom heb ik hem ook meteen meegebracht. Hij is het, heus.'

'Misschien,' prevelde de chirurgijn.

'Het zou kunnen, maar zó jong?' vroeg Balthasar weifelend.

'Ja, hij is wel erg jong...' De chirurgijn fronste de zware wenkbrauwen. Nu werd het Caspar toch te gortig.

Met een rechte rug keek hij op en zei zelfbewust: 'Ik ben tien-en-een-half jaar oud en ik ga op school in de Oppert bij meester Bredius.'

'Aha. Je kunt dus lezen?'

'Schrijven ook.'

Beide mannen knikten bedachtzaam, zonder Caspar een ogenblik uit het oog te verliezen. ‘Dat is al heel wat,’ prevelde Balthasar.

‘Ja, maar op de stadsschool leren ze geen Latijn,’ gromde Melchior. Hij pakte Caspar bij de arm, niet om te voelen hoe vet hij was, maar meer om zijn woorden kracht bij te zetten. ‘Zou jij Latijn willen leren, jongen?’

Even dacht Caspar dat hij het verkeerd had verstaan, maar meester Melchior herhaalde de vraag, met veel nadruk.

Latijn? Wat zou hij daarmee moeten beginnen? Latijn was de taal van geleerden, van priesters en filosofen en ander ongrijpbaar volk. Latijn was niets voor een hardwerkende ambachtsman die net genoeg had geleerd om aanplakbiljetten te kunnen lezen en opschriften te ontcijferen of om maten en gewichten te kunnen uitrekenen van de materialen die hij nodig had; die desnoods een paar rekeningen kon indienen bij de thesaurier van de stad. Latijn... dat was iets uit een andere wereld!

‘Waarvoor zou ik dat nodig hebben?’ vroeg Caspar verwonderd.

‘Ik word kuiper, net als mijn pleegvader.’

‘Zeg ja, Caspar, zeg ja,’ siste Grietje hem toe en ze kneep hem in de rug.

‘Ik... ik weet het niet.’

‘Wij zouden je les kunnen geven,’ stelde de chirurgijn voor. En zich tot Balthasar wendend voegde hij eraan toe: ‘Daarbij zullen we dan vanzelf ontdekken of hij de ware Caspar is.’

Balthasar plukte aan zijn haardos, maar knikte instemmend. Vrouw Van Capelle zei weer: ‘Kuiper Blasius en zijn huisvrouw staan goed bekend in de stad. Het zijn beste en vrome mensen. De jongen mag dan een vondeling zijn, hij wordt grootgebracht in een goed nest.’

‘O toe, Caspar,’ smeekte Grietje. ‘Latijn is zo’n mooie taal. Je zult ervan genieten.’

Wat wist zo’n klein meisje daar nu van!

‘Ik... eh... ik denk niet,’ zei Caspar voorzichtig, ‘dat mijn pleegvader bereid zal zijn om voor Latijnse lessen te betalen.’

‘Het zal de kuiper geen oortje kosten,’ antwoordde Melchior snel. ‘O.’ Wat stak er achter dat aanbod? Waarom bestond er twijfel of hij wel ‘de ware Caspar’ was? Waar zagen deze mensen hem eigenlijk voor aan? Al die vragen tuimelden Caspar door het hoofd en hij werd steeds nieuwsgieriger.

‘Is... is Latijn erg moeilijk?’ vroeg hij haperend.

‘Nee hoor,’ riep Grietje voor haar beurt.

‘Niet als je een slimme jongen bent,’ sprak Melchior plechtig, ‘en daar zie je wel naar uit. Je laat niet voortdurend je mond openhangen. Je kijkt niet met koeienogen van verbazing om je heen en je hebt een mooi voorhoofd.’

Grietje plukte aan zijn mouw en keek stralend naar hem op.

‘Je doet het, hè, je komt toch? Heus, je zult er nooit spijt van krijgen.’

‘Eh... ja... ik...’

‘Dat is dan afgesproken,’ besliste de chirurgijn. ‘Als je vader geen bezwaar heeft, kom je zondagmiddag hier. Je brengt een leetje en een schrijfstift mee. De andere leermiddelen heb ik hier wel voor je.’ Hij keek naar Balthasar, die weifelend in zijn hardos woelde. ‘En als hij niet komt,’ zei hij zacht tot zijn assistent, ‘dan weten we meteen dat hij niet de Caspar is die wij verwachten.’

Caspar begreep er langzamerhand niets meer van, en juist dat trok hem onweerstaanbaar aan. Ik ben toch maar een gewone Rotterdamse jongen, dacht hij, waarom denken deze mensen dat ik méér ben? Ach, waarom zou ik hen tegenspreken. Ze zijn niet onvriendelijk, en misschien kom ik er dan wel achter wat ze bedoelen met: is hij het of is hij het niet.

‘Het is goed,’ zei hij. ‘Ik zal mijn vader vragen of ik mag, zondagmiddag.’ En daarmee nam zijn leven een totaal nieuwe wending.

3 UIT DE HEMEL GEVALLEN

Vader Jan Blasius was een krachtig man, die het fijn vond zijn spieren te gebruiken, zijn vakkennis toe te passen en zijn knechten te commanderen. Zijn kuiperij was de beste van de stad, hij had al twee gezellen en twee leerjongens in dienst en nu vond hij het langzamerhand tijd worden dat ook Caspar, zijn aangenomen zoon, in de werkplaats zou komen om het vak te leren. Op de stadsschool was Caspar een goede en snelle leerling geweest, meester Bredius kon hem verder niet veel meer bijbrengen, en van een jongen met zo'n goed verstand een degelijke kuiper maken was een opgave waartegen vader Jan wel opgewassen meende te zijn, zo wild en vrijheidslievend als het kind soms nog mocht zijn. Daarom was hij hogelijk verbaasd toen Caspar hem vertelde over het aanbod van de chirurgijn om hem kosteloos Latijnse les te geven.

'Wanneer dan?' vroeg vader Jan, half in paniek. Zijn hart kromp samen. Het kind droomde er toch niet van om priester te worden? Caspar was zijn opvolger!

'Gewoon, op de zondagmiddagen als ik toch vrij heb,' antwoordde de jongen onschuldig. 'Misschien is het wel nuttig,' voegde hij er een beetje ongelukkig aan toe.

'Nuttig, nuttig? Wat moet een kuiper nou met Latijn?' gromde meester Jan.

Moeder Truitje echter sloeg verrukt de handen ineen.

'Ik heb altijd geweten dat onze Caspar voor iets bijzonders in de wieg was gelegd,' riep ze opgetogen uit. 'Latijn, dat is immers de taal van de geleerden en de hoge heren! Waarom wil meester Mel-